

ความรุนแรงหรือสันติวิธีทางสองแพร่งในสังคมไทย¹

สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา ได้ให้บทเรียนกับเราอย่างมากมายหากเราจะขบคิดใคร่ครวญอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทเรียนในด้านของความรุนแรงที่กำลังผลกระทบอย่างรุนแรงและกว้างขวางในทุกระดับของสังคม ผลกระทบที่ชัดเจนคือมีคนตายอย่างน้อย 3 คน และบาดเจ็บนับร้อยคน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นเพียงแค่เศษเสี้ยวของความรุนแรงที่เราเห็น ความรุนแรงที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้นซ่อนอยู่ใต้ภูเขาน้ำแข็งที่พร้อมจะปรากฏ โพล์พันน้ำในระยะอันใกล้นี้ เพราะมีสัญญาณของความรุนแรงมากมายที่วิเคราะห์กันไม่ได้ไม่ยากนัก

ความรุนแรงที่เริ่มเกิดขึ้นแล้ว และกำลังจะระเบิดขึ้นอันจะทำให้สังคมไทยแตกเป็นเสี่ยง ๆ นั้น เราจะแก้ไขปัญหอย่างไร เราจะใช้แนวทางสันติวิธีหรือใช้แนวทางความรุนแรงในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น เรามิหนทางให้เลือกทั้งในรูปแบบของการใช้กำลังหรือความรุนแรง หรืออีกทางเลือกหนึ่งเป็นแนวทางสันติวิธีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงจนกระทั่งบานปลายจนไม่สามารถควบคุมได้

การใช้แนวทางสันติวิธีเข้าแก้ไขปัญหาสามารถเป็นหลักประกันว่าปัญหาความขัดแย้งจะคลี่คลายได้หมดไปอย่างสิ้นเชิงหรือไม่ คำตอบคือไม่ได้เป็นหลักประกันว่าจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยยังดีกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะกลายเป็นการสร้างปัญหาอื่นตามมามากมายอีกด้วย เปรียบเสมือนเราเห็นเด็กกำลังชกกัน แล้วเราก็มเข้าไปเลือกข้างและร่วมชกต่อยเด็กอีกฝ่ายหนึ่ง ผลก็คือ จะมีคนอีกฝ่ายเข้ามาชกต่อยโต้ตอบเรากลับ ปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข

สันติวิธีเป็นวิธีการที่เราเชื่อมั่นไม่ใช้ความรุนแรง แต่ไม่ใช้การยอมจำนน นิ่งดูตายต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าเราเห็นคนกำลังประหัตประหารกันแล้วเราดูอยู่เฉย ๆ นั้นก็ไม่ใชสันติวิธี แต่เราพยายามหาทางเข้าไปแก้ไขโดยใช้ปัญญา ไม่ใช้ความรุนแรง สันติวิธีตามที่นักวิชาการ นักปราชญ์ในสังคมประมวลไว้ แบ่งได้เป็น 2 ความหมาย คือ

1. เป็นวิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนาในบางอย่างหรือเพื่อให้รัฐหรือผู้ที่มีอำนาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การจัดการชุมนุม หยุดงานประท้วง การดื้อแพ่ง (Civil - disobedience) เช่น การปิดถนน เป็นต้น โดยไม่ได้ใช้ความรุนแรง สันติวิธีในแนวทางนี้มุ่งให้ได้รับชัยชนะของฝ่ายตนเอง

2. เป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เช่น Conflict Resolution มุ่งแก้ไขให้เกิดผล หรือ Conflict management จัดการให้ความขัดแย้งอยู่ในกรอบหรือ Conflict transformation การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นรูปแบบอื่น สันติวิธีในแนวทางนี้ รวมถึงการพูดเจรจาต่อรอง (Negotiation) การสานเสวนา การไกล่เกลี่ยคนกลาง เพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันเป็นที่พอใจหรือยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายได้

ในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่แหลมคมในขณะนี้ หลายคน หลายฝักฝ่ายอาจตั้งคำถามว่า จะมาเจรจาอะไรกัน เราต้องเลือกข้างแล้วระหว่างความถูกต้อง-ผิด ความชั่ว-ดี ไม่เห็นด้วยกับการเจรจาหรือไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกร่วมกัน ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับการเจรจา ก็สามารถยึดถือแนวทางแรกเลือกวิธีการเรียกร้องเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการต่อไปได้ แต่ถ้าเคารพ เชื่อมั่นในแนวทางสันติวิธี ก็จะต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะหลีกเลี่ยงความรุนแรง ถ้าเราจะยึดแนวทางสันติวิธีของคานธี มหาบุรุษผู้

¹ ชลัท ประเทืองรัตนา นักวิชาการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

ยิ่งใหญ่ของประเทศอินเดียนั้น เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งที่ไม่เป็นธรรม ด้วยแนวทางที่ไม่ใช้ความรุนแรง บนฐานความคิดที่ว่า การใช้ความรุนแรงเป็นวิธีที่ดีที่สุด และสันติวิธีเป็นพลังยิ่งใหญ่ในการเปลี่ยนแปลงสังคม

แนวทางการเรียกร้องในสิ่งที่ต้องการแบบคานธี นั้น จะเกี่ยวข้องกับการใช้ความรัก ความเมตตาต่อผู้ที่คัดค้านต่อต้าน และใช้ความเอื้ออารีที่สูงที่สุด ต้องสามารถรักและเมตตาศัตรูได้ อานิสงส์ที่ดีที่สุดของอหิงสาก็คือ อหิงสาไม่ทิ้งร่องรอยแห่งความเคียดแค้นไว้เบื้องหลัง อหิงสาจะทำให้ศัตรูกลายเป็นมิตรได้ในที่สุด ผู้ที่ยอมรับอหิงสานั้นจะยึดถือในความรักต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน ผลที่คานธีได้รับ อาทิ กรณีการปกครองอินเดียโดยประเทศอังกฤษ ชาวอังกฤษจำนวนไม่น้อยให้ความรักและเมตตาต่อคานธี แม้ว่าคานธีจะประณามนโยบายของประเทศอังกฤษในการปกครองอินเดีย แต่เขาไม่ได้แสดงความเกลียดชังต่อชาวอังกฤษ

สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองในสังคมไทย อาจจะซับซ้อน และเคลื่อนตัวไปสู่สภาวะของสงครามกลางเมือง เราจึงควรยึดแนวทางที่ปฏิเสธความรุนแรง อาจไม่ได้คาดหวังว่าต้องเป็นตามแบบสันติวิธีของคานธี แต่สังคมไทยก็มีสิ่งยึดเหนี่ยวคือศาสนาที่สอนให้คนเป็นคนดี และไม่ใช้ความรุนแรง การเรียกร้องใด ๆ ก็ตาม การเคลื่อนไหวกดดันของกลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีหลีกเลี่ยงการสูญเสียได้ สำหรับกลุ่มหรือผู้ที่คิดว่าทุกฝ่ายที่ร่วมอยู่ในสถานการณ์ขัดแย้งควรต้องหันหน้ามาพูดคุยกัน โดยการเจรจากันเองระหว่างผู้เกี่ยวข้อง หรือมีคนกลางที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ ก็สามารถเข้าร่วมกันผลักดันเรียกร้องให้เกิดการเจรจาขึ้น ตามแนวทางที่สอง ที่ให้มีคนกลางมากำหนดกติการ่วมกันโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางออก และทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมมากที่สุด

ถึงที่สุดแล้ว ถ้าการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะยังคงต้องดำเนินต่อไป โดยปฏิเสธการหันหน้ามาพูดคุยกัน ก็ขอเรียกร้องให้ยึดมั่นในสันติวิธี ต่างฝ่ายต่างก็ยังคงเรียกร้องตามความประสงค์ของตน โดยสังคมไทยก็จะยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้ มิใช่หลงเหลือแต่เพียงซากปลักหักพัง และเลือดที่นองแผ่นดินไทย และในวันหนึ่งถ้าสถานการณ์สุกงอมเพียงพอ การเจรจาไกล่เกลี่ยก็จะเกิดขึ้นเอง

การเจรจาไกล่เกลี่ย สามารถเกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่การต่อสู้ทางการเมืองในต่างประเทศที่ผู้คนล้มตาย นับหมื่น นับแสนคน อาทิ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไอร์แลนด์เหนือ สหรัฐอเมริกา ฯลฯ สุดท้ายก็ต้องแก้ไขปัญหาคด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย

